

A TÖRZSVASTAGODÁS VIZSGÁLATA KÜLFÖLDI ÉS MAGYAR HÁRS FAJTÁKON

Tóth Endre György (endretoth@hotmail.com), Sütöriné Diószegi Magdolna (magdolna.dioszegi@uni-corvinus.hu), Hrotkó Károly (karoly.hrotko@uni-corvinus.hu)

Budapesti Corvinus Egyetem Kertészettudományi Kar, Dísznövénytermesztési és Dendrológiai Tanszék, Budapest

ÖSSZEFOGLALÓ

A BCE KETK Dísznövénytermesztési és Dendrológia Tanszéke, valamint a Soroksári Kísérleti Üzem és Tangazdaság együttműködésével a Tangazdaság területén 2009 decemberében, több taxon felhasználásával Tília-fasor telepítése történt. A telepítési célok között a fajták összehasonlító vizsgálata és értékelése elsődleges fontosságú, különös tekintettel várostűrő, stressztűrő képességükre. A Tília-fasor tagjainál a fajták várostűrőseire vonatkozó vizsgálatok között a törzskörméret változása meghatározó produkcióbiológiai és településfásítási szempontból egyaránt.

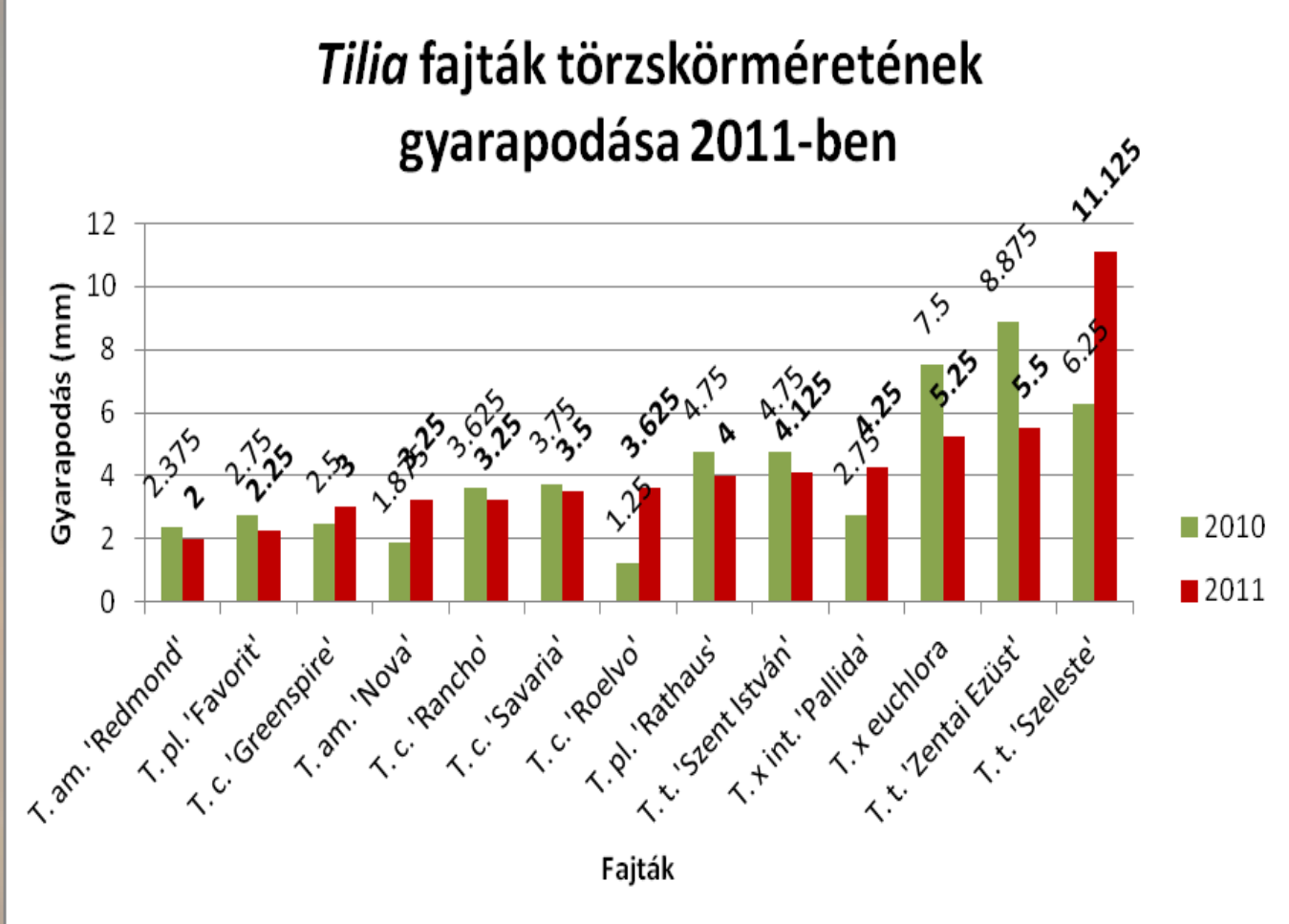
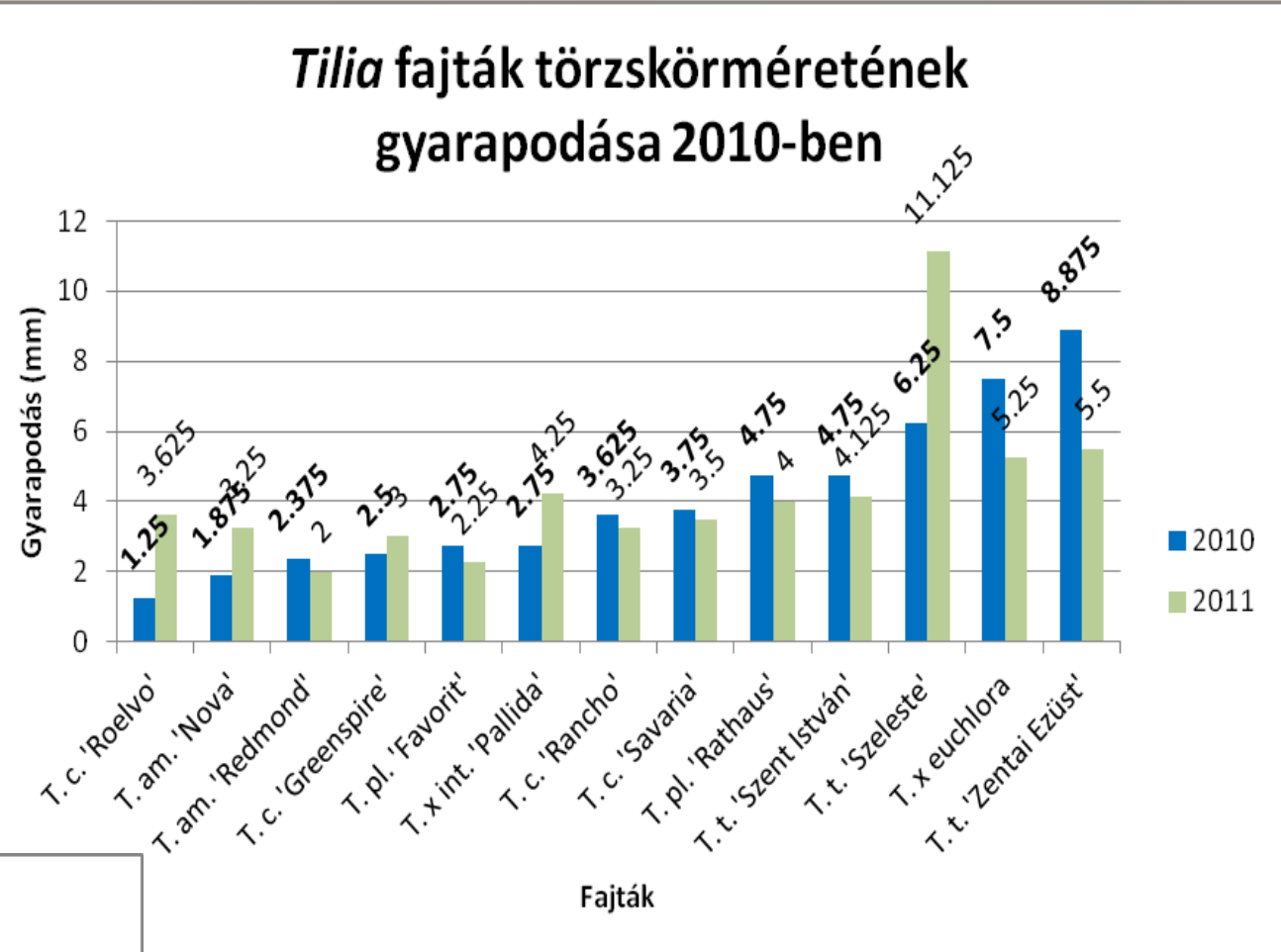
BEVEZETÉS

Az urbanizáció növekedésével a városi zöldkörnyezet fáit érő stresszhatások folyamatosan fokozódnak. A fák, melyeket abiotikus és biotikus hatások egyaránt érnek, kénytelenek együtt élni a szennyezett környezettel. Azért választottuk ezt a nemzetséget, mert a legfontosabb utcasorfaínek egy része a hársak közül kerül ki. Emellett a hársak a hazai flórában őshonos növényként is előfordulnak. A városi környezetben megnövekedett stresszhatások nemcsak a fák növekedését és fejlődését befolyásolják, de hatással vannak azok élettartalmára is.

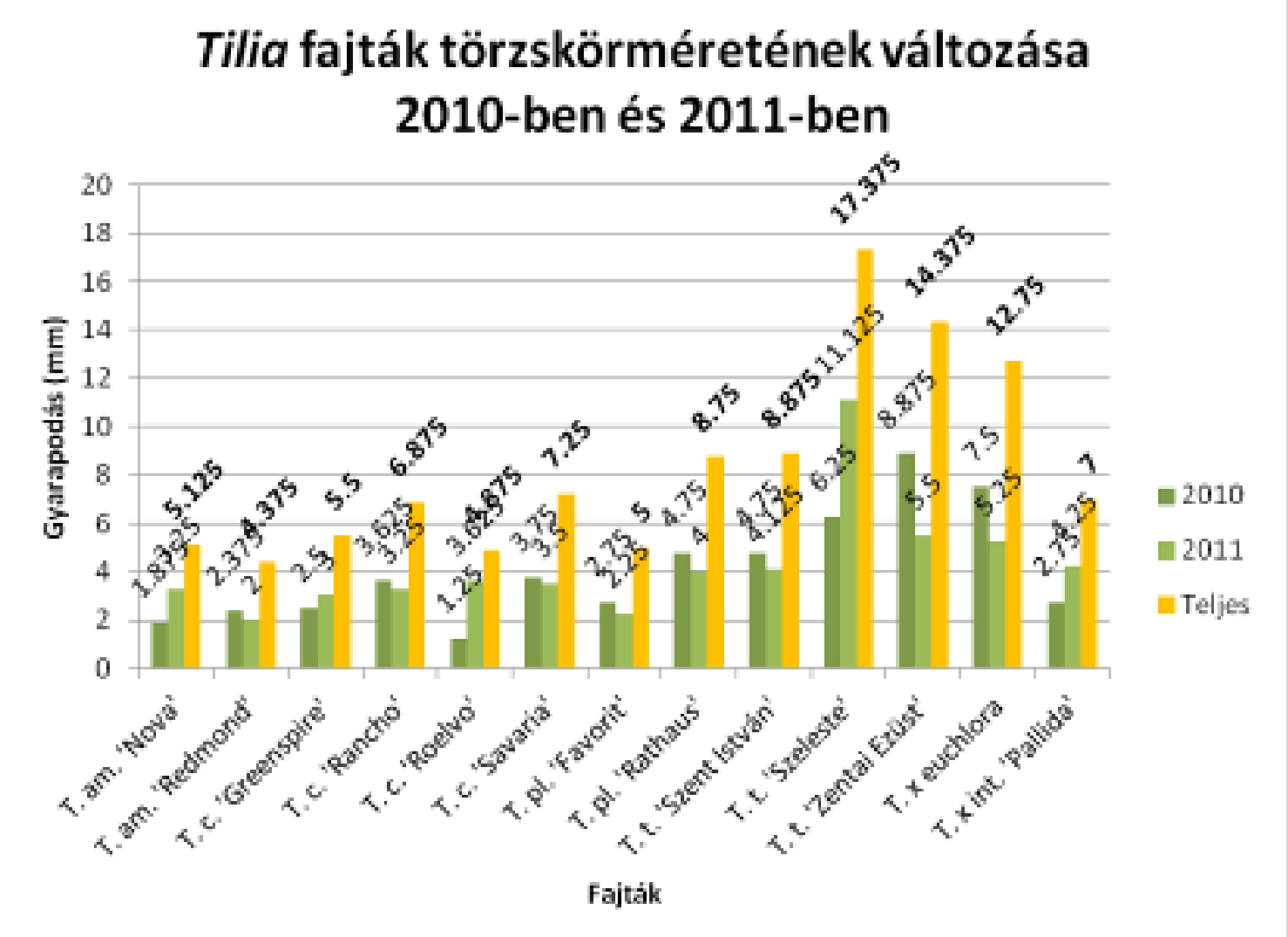
ANYAG ÉS MÓDSZER

Fajtaösszehasonlítási céllal a BCE KETK Kísérleti Üzem és Tangazdaság területén 13 Tília taxon egyedeiből kísérleti hársfasort telepítettünk 2009 végén. A fákat 12/14 cm törzskörméretű sorfaként, taxononként 8-8 egyeddel, 4 ismétlésben kettesével telepítettük el. Az első megfigyelések között a fák törzskörméret-gyarapodásának vizsgálatát végeztük el 2010-2011 között. A törzsvastagodást első alkalommal 2010 júniusában mértük, majd az ezt követező év tavaszán, március közepén. Végül a vegetációs időszak végén, október utolsó hetében. A fák törzskörméretét mérőszalag segítségével mértük a talajfelszín felett 1 méteres magasságban, milliméter beosztású mérőszalaggal. A kapott adatokat SPSS (PASW 18) statisztikai program segítségével értékeltük ki, összetartozó mintás varianciaanalízis (repeated measures Anova) végzésével.

A hársak törzskörméret-alakulása az első év során:

A hársak törzskörméret-alakulása a második évben:

A Tília-taxonok törzskörméret-gyarapodása 2010-2011-ben (cm)

A 13 vizsgálatba vont fajta részletes ismertetését alább közöljük:

***Tilia americana* 'Nova'**
20-25m magas sudaras, széles tojásdad koronájú fa. Levelei nagyok, sötétzöldek. Lombja sokáig fennmarad.

***Tilia americana* 'Redmond'**
Kúp alakú koronával rendelkező fajta. Tömött és kompakt növekedésű. Fiatal hajtásai vörös színűek.

***Tilia cordata* 'Greenspire'**
Egyenes törzsű, 15-20 m magas fa. Koronája szabályos kúp alakú, zárt. Levelei bőrneműek, 6-10 cm nagyságúak, fénylő sötétzöldek.

***Tilia cordata* 'Rancho'**
9 méter magasra nő, kúpos koronájú fa, szélessége elérheti az 5 métert. Sűrű ágrendszer jellemzi.

***Tilia cordata* 'Roelvo'**
Szabályos, karcsú, szűk piramis alakú, később szélesebb koronájú, 12-15 m magas fajta. Vesszői zöldes vörösesbarnák, levelei fénylő zöldek, szív alakúak, kihegyezett csúcsúak.

***Tilia cordata* 'Savaria'**
Hazai nemesítésű fajta. Sudaras, kúpos koronájú fajta. A hajtások csúcsa fiatalon kissé vöröses később barnászvörös. Sok illatos virágot hoz.

Tilia x euchlora
15 - 20 méterre nő, tojásdad koronájú fa. Hajtásai zöldessárgák, kopaszok. Levelei ferdén szíves vállúak, 5 -10 cm hosszúak, felül fénylő sötétzöldek.

***Tilia x intermedia* 'Pallida'**
30-40 méter magasra nő, kúpos koronájú fajta. Szélessége elérheti a 10 -15 métert. Ágai felfelé állók. Késő ősszel vesszői vörösre színeződnek Gyors növekedésű fajta.

***Tilia platyphyllos* 'Favorit'**
Hazai nemesítésű fajta. 10-15 méter magas, közepes növekedési erélyű, kezdetben karcsú termetű fa. Ősszel lombja sárgára színeződik.

***Tilia platyphyllos* 'Rathaus'**
Hazai nemesítésű fajta. Keskeny kúp alakú, mintegy 14 méter magas, közepes növekedési erélyű fajta. Levelei színi oldala fénylő zöld.

***Tilia* 'Szent István'**
Hazai nemesítésű fajta. 8-10 m-re nő, csepp alakú koronán átmenő sudarú fa. Levelei aszimmetrikus, hosszúkas szív alakúak. Szennyezett területről szelektált klón.

***Tilia tomentosa* 'Szeleste'**
Hazai nemesítésű fajta. Erő növekedésű, fajta, keskeny tojásdad, később kiszélesedő koronájú fa, magassága 20 - 25 m. Fiatal ágai zöldesszürkék. A levelek többé-kevésbé kerekdedek.

***Tilia tomentosa* 'Zentai Ezüst'**
Hazai nemesítésű fajta. Eleinte erősen oszlopos növekedésű majd karcsú kúpos koronájú fajta.

A vastagodás menetét tekintve a vizsgálat első évének végére az egyéves vastagodás a *T. tomentosa* 'Zentai Ezüst' fajtánál volt a legnagyobb, itt 8,7 mm-t mértünk. Jelentős gyarapodást figyeltünk meg a *T. x euchlora*, valamint a *T. t. 'Szeleste'* fajtákon is, 7,5 és 6,2 mm-t. A legkisebb vastagodást a *T. c. 'Roelvo'* mutatta, itt 1,2 mm-t figyeltünk meg. A második évben a legnagyobb változást a *T. tomentosa* 'Szeleste' fajtánál tapasztaltuk, több, mint 11 mm-t vastagodott a törzse. Hasonlóan az előző évhez jelentős gyarapodást mutatott a *T. t. 'Zentai Ezüst'*, valamint a *T. x euchlora*. Azonban ellentétben a 2010-es évvel, a legkisebb gyarapodást a *T. americana* 'Redmond' fajtán mértünk, 2 mm-t.

A hársak törzskörméret-gyarapodásának mérése során megállapítottuk, hogy minden fa egyaránt vastagodott, ám az egyes taxonokra eltérő gyarapodás volt jellemző. A vizsgált két év alatt a legjobban gyarapodóak a *T. tomentosa* fajták, valamint a *T. x euchlora* hibrid volt. A legnagyobb vastagodás a *T. tomentosa* 'Szeleste' fajtáján volt mérhető, 17,3 mm, emellett még jelentős gyarapodást tapasztaltunk a *T. tomentosa* 'Zentai Ezüst'-ön 14,3 mm és a *T. x euchlora* fajtán 12,7 mm-t. Ezzel ellentétben a legkevesbé gyarapodott a *T. americana* 'Redmond' 4,3 mm-t, valamint a *T. cordata* 'Roelvo' 4,8 mm-t.

Érdeemes megjegyezni, hogy a hazai szelekcióból származó fajták mutatták a legnagyobb vastagodást.

Kísérleti fasor a BCE Soroksári Kísérleti Üzem és Tangazdaság területén 2010 és 2011 között